

Οι σκηνές της ενότητας

σκηνή	σκηνικό	πρόσωπα	τίτλος
1η στ. 369	Κατώφλι παλατιού Έκτορα	Έκτορας, δούλες (βουβά πρόσωπα), οικονόμος σπιτιού	Ο Έκτορας αναζητεί την Ανδρομάχη στο παλάτι
2η στ. 390-494	Σκαιές Πύλες	Έκτορας, Ανδρομάχη, Αστυάνακτας, (βουβό πρόσωπο), παραμάνι (βουβό πρόσωπο)	Ο Έκτορας συναντά την Ανδρομάχη και τον Αστυάνακτα
3η στ. 495-502	Παλάτι του Έκτορα	Τρωαδίτισσες	Η Ανδρομάχη επιστρέφει στο παλάτι
4η στ. 503-529	Από την Τροία στο στρατόπεδο	Έκτορας - Πάρης	Ο Έκτορας και ο Πάρης κατευθύνονται προς το πεδίο της μάχης

Τα άστοχα ερωτήματα

Χρήση της τεχνικής των «άστοχων ερωτημάτων»: ανάμεσα σε δύο πρόσωπα το πρώτο απορεί για κάτι και προτείνει με τη μορφή διαζευκτικών ερωτημάτων κάποιες εύλογες λύσεις· επειδή όμως καμιά από αυτές δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, έρχεται η σειρά του δεύτερου προσώπου να δώσει τη σωστή απάντηση, αφού όμως πρώτα αναιρέσει μια-μια και όσο γίνεται με τα ίδια λόγια τις λύσεις που πρότείνει ο άλλος.

Από λογική άποψη, η διεξοδική αναίρεση των άστοχων ερωτημάτων του πρώτου είναι φλυαρία περιττή. Από ποιητική άποψη, η σωστή λύση του προβλήματος κρατιέται σκόπιμα για το τέλος, για ν' ακουστεί γεμάτη βάρος και δύναμη, αφού πρώτα η φαντασία μας παρασύρθηκε σε σφαλερούς δρόμους. Επιπλέον, τα άστοχα ερωτήματα δρουν συχνά ως **επιβράδυνση**, οπότε κεντρίζουν την αγωνία των ακροατών / αναγνωστών.

Στους στ. 378-380, 383-389 βρίσκονται τα άστοχα ερωτήματα:

α) Ο Έκτορας ρωτάει πού είναι η Ανδρομάχη και προβάλλει ως απάντηση τις εξής δυνατότητες: i) στη συννυφάδα της, ii) στην κουριάδα της, iii) στο ναό της Αθηνάς, όπου οι Τρωαδίτισσες κάνουν δέηση.

β) Η οικονόμος δίνει τη σωστή απάντηση λέγοντας ότι έτρεξε στον πύργο της πόλης.

Η συνάντηση των δύο συζύγων

Η συνάντηση απομακρύνεται συνεχώς και μοιάζει αδύνατη, ως την τελευταία στιγμή που οι δυο σύζυγοι θα συναντηθούν σαν από σύμπτωση. Ο ποιητής με αριστοτεχνικό τρόπο προετοίμασε τον ακροατή να δεχτεί αυτόν το χώρο συνάντησης πολύ φυσικά, αλλά και δημιουργώντας του μεγάλη αγωνία, μήπως και αυτή η συνάντηση δεν πραγματοποιηθεί ποτέ. Η ανησυχία της Ανδρομάχης την σπρώχνει έξω και τρέχει να αναζητήσει τον άντρα της στο χώρο του· η επιθυμία επίσης του Έκτορα να δει τους δικούς του για τελευταία ίσως φορά, με την ευκαιρία του ερχομού του στην πόλη, τον ωθεί να ψάξει τη γυναίκα του στο δικό της χώρο, στο παλάτι. Η συνάντηση μοιάζει να ματαιώνεται, ο ποιητής παίζει με την αγωνία του ακροατή του και να που σαν από σύμπτωση η συνάντηση πραγματοποιείται ακριβώς στον μεταίχιμο χώρο, στο σημείο όπου χώρος του μάχικου στρατιώτη (Έκτορα) και χώρος του άμαχου πληθυσμού (Ανδρομάχη και Αστυάνακτας) εγγίζονται

στ. 404-405: να τονίσουμε την κινηματογραφική περιγραφή της εικόνας: ο ποιητής, αφού ξεκινάει από την παρουσίαση του σκηνικού, προχωράει στους πρωταγωνιστές (στ. 392 κ.εξ.) και εστιάζει στις κινήσεις πριν καταλήξει στο βλέμμα και την έκφραση του προσώπου (στ. 404-406). Το πρόσωπο του σκληρού πολεμιστή γλυκαίνει στη θέα του γιου του και ένα χαμόγελο ηρεμίας αποδίδει τα αισθήματα του πατέρα. Να σημειώσουμε επίσης ότι την ανέλπιστα συνάντηση των δύο συζύγων ο ποιητής τη δίνει με απaráμιλλη διακριτικότητα και άριστα ψυχολογημένο τρόπο. Λείπουν οι συναισθηματικές εξάρσεις και οι αισθησιακές λεπτομέρειες· με λιτό τρόπο απεικονίζονται οι συγκρατημένες κινήσεις. Ο πατέρας πλησιάζει χωρίς να πει τίποτα· το τρυφερό χαμόγελο που ζωγραφίζεται στο πρόσωπο του τα λέει όλα. Το ίδιο συμβαίνει και με τη μητέρα και σύζυγο· η ανέλπιστα χαρά της εκφράζεται από τα δακρυσμένα μάτια της και από την αυθόρμητη κίνηση της να αγγίξει το χέρι του συντρόφου της.

Η παρουσία του Αχιλλέα

Ακόμα και σ' αυτή την ειρηνική και ιδιωτική σκηνή, ο ποιητής δε μας αφήνει να ξεχάσουμε τον πρωταγωνιστή του έπους, τον Αχιλλέα. Η Ανδρομάχη στην προσπάθειά της να πείσει τον Έκτορα να μην πάει στο πεδίο της

μάχης, κρίνει σκόπιμο να του υπενθυμίσει ότι έχασε όλη την οικογένειά της και ότι αυτός είναι ό,τι της έχει απομείνει. Μοιραία, αναφέρεται στον Αχιλλέα, αφού αυτός κούρσεψε την πόλη της και σκότωσε τα αδέρφια και τον πατέρα της, ενώ πούλησε ως σκλάβο τη μητέρα της, η οποία πέθανε λίγο αργότερα από τον καημό της. Η συμπεριφορά του Αχιλλέα είναι δικαιολογημένη με βάση τους κανόνες πολέμου που ίσχυαν στους ομηρικούς χρόνους.

Η επιχειρηματολογία της Ανδρομάχης

Τα επιχειρήματα της γυναίκας του Έκτορα, συναισθηματικού κυρίως χαρακτήρα, αποκτούν και έντονο υποκειμενικό χρώμα, όταν εκτός από την ορφάνια του παιδιού τους, προβάλλουν σαν όπλο και τη δική της χηρεία. Η επιχειρηματολογία της κινείται σε τρία χρονικά επίπεδα: α) πρώτα αναπτύσσει ό,τι φοβάται για το μέλλον και θέλει να το αποφύγει (στ. 406-413α), β) ύστερα κάνει μια αναδρομή στο παρελθόν: τι είχε και τι έχασε (στ. 413β-428), και γ) επανέρχεται στο παρόν: τι έχει τώρα (στ. 429-430).

→ Το νόημα: αν στις απώλειες του παρελθόντος προστεθεί στο μέλλον η απώλεια του μοναδικού προσώπου που έχει τώρα, τότε ο πόνος γι' αυτήν θα είναι αβάσταχτος και καλύτερα να πεθάνει.

Ο λόγος του Έκτορα

Ο Έκτορας δεν είναι μόνο σύζυγος και πατέρας. Είναι και πολεμιστής → βαραίνουν πάνω του οι ευθύνες που έχει απέναντι στο λαό του και το χρέος προς τη γενιά του. Έτσι, δεν μπορεί να αφηθεί στο συναίσθημα, πρέπει να λειτουργήσει με γνώμονα τη λογική. Ο πρώτος πολέμαρχος της Τροίας νιώθει βαρύ πάνω του το βλέμμα των Τρώων συμπολεμιστών του και των γυναικών της Τροίας, που έχουν παιδιά στην πρώτη γραμμή.

Γίνεται λόγος εδώ για την ομηρική «**αιδώς**», ένα ανάμεικτο συναίσθημα ντροπής για το τι θα πουν οι άλλοι, αλλά και σεβασμού αυτής της κοινής γνώμης. Αυτός «ο φόβος της ατίμωσης» ήταν το πλέον διαδεδομένο συναίσθημα της ομηρικής κοινωνίας.

Ο πολεμιστής αγωνίζεται για την πατρίδα του, αλλά και για τη διαφύλαξη της τιμής και της δόξας του πατέρα και της γενιάς του. Με τον αγώνα του και τη στάση του κερδίζει την εκτίμηση των συμπολιτών του, που έχει μεγάλη σημασία για τον ομηρικό άνθρωπο και εξασφαλίζει την τιμή και την υστεροφημία του. Η τιμή και η δόξα της οικογένειας είναι αξίες που η μια γενιά κληρονομεί από την άλλη· το χρέος της είναι να τις διατηρήσει και να τις επαυξήσει (γι' αυτό ο γιος έπρεπε να δειχθεί πιο άξιος από τον πατέρα), ώστε να τις κληροδοτήσει στις επόμενες γενιές. Αυτό άλλωστε το ιδεώδες εκφράζεται στην ευχή του Έκτορα προς τους θεούς για το γιο του. Για τους λόγους αυτούς βλέπουμε τον Έκτορα να πολεμάει, ακόμα και όταν είναι πεπεισμένος ότι η Τροία θα χαθεί και ο ίδιος θα σκοτωθεί: ο ομηρικός ήρωας δεν μάχεται για τη νίκη, αλλά για την τιμή και τη δόξα της γενιάς του, αξίες διαχρονικές και αιώνιες που δεν εξαρτώνται από τη νίκη ή από την ήττα.

Ειρωνεία (τραγική, επική κτλ.) λέγεται η τεχνική αφήγησης ή πλοκής, η οποία παρουσιάζει τους ήρωες να αγνοούν μίαν αλήθεια που γνωρίζει ο ακροατής ή ο θεατής.

α) στ. 369-398: ο ακροατής / αναγνώστης γνωρίζει ήδη το πού βρίσκεται η Ανδρομάχη με τον Αστυάνακτα.

β) στ. 413-418: ο ακροατής / αναγνώστης του έπους γνωρίζει ότι ο Αχιλλέας θα σκοτώσει και τον άνδρα της Ανδρομάχης.

γ) στ. 475-481: ο ακροατής / αναγνώστης του έπους γνωρίζει ότι τόσο η Τροία όσο και ο Αστυάνακτας θα έχουν τραγική τύχη.

δ) στ. 526-529: ο ακροατής / αναγνώστης του έπους γνωρίζει ότι ο Δίας έχει ήδη αποφασίσει την καταστροφή της Τροίας.

Ο πόλεμος

Κατά τη διάρκεια αυτών των ειρηνικών σκηνών ο ποιητής δεν αφήνει ούτε στιγμή τον πόλεμο. Στους στ. 404-465 υπάρχουν φραστικές αναφορές ή εικόνες που θυμίζουν τον πόλεμο. Ο ποιητής μέσα από τις σκηνές του πολέμου που παρεμβάλλει σ' αυτό το τρυφερό επεισόδιο, προσπαθεί να κρατήσει τους ακροατές σε εγρήγορση, ώστε να μην απομακρυνθούν από το πολεμικό πεδίο, δράσης. Οι πολεμικές σκηνές λειτουργούν γέφυρες ανάμεσα στα προηγούμενα και τα επόμενα επεισόδια που σχετίζονται αποκλειστικά με γεγονότα που συμβαίνουν στο πεδίο της μάχης. Η σκηνή της συνάντησης του Έκτορα και της Ανδρομάχης είναι μια μικρή ανάσα που προσφέρει στον ακροατή ο ποιητής, για να σπάσει τη μονοτονία των πολεμικών περιπετειών.

Συμβολική κίνηση = ξαναφορά την περικεφαλαία → ξαναγίνεται στρατιώτης

Ένας εκφραστικός τρόπος που είναι από τους πιο χαρακτηριστικούς του έπους είναι η **παρομοίωση**.

στ. 401: παρομοιάζεται ο Αστυάνακτας με αστέρι → η ομορφιά συσχετίζεται με αστέρι

στ. 506-513: ο Πάρης παρομοιάζεται με ασυγκράτητο καλοθρεμμένο άλογο → η ορμή συσχετίζεται με άλογο

Η χρήση της παρομοίωσης «ζωντανεύει» την περιγραφή και δίνει στην αφήγηση παραστατικότητα. Όσον αφορά στη δομή τους, η πρώτη είναι απλή, ενώ η δεύτερη έχει δεικτικό (Πάρης) και αναφορικό μέρος (άλογο).